

03. Slovenská republika 1939 – 1945, druhá časť. Deportácie do táborov smrti

Ciele: Na základe dokumentov a konkrétnych osudov ľudí ukázať na tragické obdobie našich dejín s odkazom pre dnešok.

Veková skupina: 13 - 18 rokov

Metódy a formy práce: skupinová práca, riadený rozhovor, analýza historických dokumentov, diskusia, samostatná práca, tvorivé písanie

Učebné pomôcky: DVD s úryvkami interview Kataríny Löfflerovej a Margity Schwalbovej, Televízia či monitor, DVD prehrávač či počítač, Dokumenty: Nariadenie č.198 o právnom postavení Židov, zákon č.68 o vyst'ahovaní Židov. Mapa koncentračných táborov, internet, obrázok žltej hviezdy, papier, fixky, magnetická tabuľa

Úryvky interview stiahnite z internetu a napáľte na DVD alebo uložte na iné médium. Pred vyučovacou hodinou vyskúšajte, či vaše technické vybavenie bez problémov prehráva stiahnuté video. Ak vášmu počítačovému prehrávaču chýbajú kodeky nutné na prehratie videa, aktualizujte prosím svoj software.

Časová dotácia: 45 minút - jedna vyučovacia hodina

Štruktúra vyučovacej hodiny:

1. **Organizačná časť:** zápis do triednej knihy, zistenie absencie
2. **Motivácia:** na magnetickú tabuľu umiestnime obrázok žltej hviezdy

Motivačný rozhovor:

- Čo symbolizuje tento obrázok?
- Aké pocity vo vás vyvoláva?
- Prejavom akej politiky bola takáto hviezda?
- Čím táto politika vyvrcholila?

Žiaci vyjadrujú svoje názory a potom vyučujúca oznámi tému hodiny.

3. **Opakovanie:**

Vyučujúca stručne oboznámi so situáciou Židov v Slovenskej republike – arizácie,

03. Slovenská republika 1939 – 1945, druhá časť. Deportácie do táborov smrti

---

arizačný zákon z júna 1940 (viď predchádzajúca hodina, Slovenská republika 1939 – 1945, prvá časť). Potom vyučujúca predstaví 3. etapu protižidovskej politiky- deportácie = fyzická likvidácia Židov.

Na tabuľu zapíše základné údaje: 1. transport 25.3.1942, posledný v r. 1942: 20.10., 57 transportov, 57 628 Židov. Ústavný zákon o vyst'ahovaní Židov (máj 1942). Prečíta niektoré úryvky zo zákona (text zákona: www.kralm.szm.sk, dokumenty).

Žiaci si zapíšu do zošitov. Prestávka v transportoch, ich obnovenie po potlačení SNP v r. 1944, dôvody prestávky (ostali len hospodárski židia a chránení, napríklad zamestnanci v slovenských pracovných táboroch).

4. Nové učivo:

Vyučujúca na mape koncentračných táborov ukáže najznámejšie tábory (mapa zo stránky www.holocaust.cz). Getá v Poľsku, tábory smrti. Slovenské koncentračné tábory a strediská ako predstupeň pekla.

- Na čo tieto tábory slúžili? (Např.: Auschwitz otrocká práca, masové vraždenie; Treblinka, Belzec, Chelmno a Sobibor výlučne vraždenie.)
- Ako ich účel vysvetľovala súdobá propaganda?
- Prečo bol skutočný účel táborov smrti utajovaný?

1. ukážka

p. Margita Schwalbová.

Prvý transport z Bratislavy do Auschwitzu v roku 1942.

2. ukážka

p. Katarína Löfflerová

Transport cez tábor v Seredi po obsadení Slovenska v roku 1944.

5. Diskusia o nahrávke - vyjadrenie pocitov žiakov.

- Prečo sa tajilo aj miesto, kam transporty odchádzajú?
- Prečo sa konala selekcia? (kým mohli byť väzni využití na otrocké práce, ostávali nažive)
- Ako sa mohli ľudia takto správať?
- Aká sila presvedčila spolužiaka, aby nepodal chorej žene ani vodu, a vyhrážal sa strelbou?
- Sila propagandy, manipulácie, totality (viď. Prílohy).

03. Slovenská republika 1939 – 1945, druhá časť. Deportácie do táborov smrti

---

Vyučujúca zhrnie - z dejín sa musíme poučiť, aby sa takéto tragédie už neopakovali. Čo je ich podstatou? (Stereotypy, predsudky, rasistické videnie sveta, kolektívna vina)

6. Záver:

Úloha pre žiakov: napíšte krátku úvahu na tému: „*Musíme spomínať, ale aj pripomínať.*“

Ak žiaci stihnú napísať úvahy, niektoré sa prečítajú ešte na hodine, ak nie, dokončia ich doma a odovzdajú na ďalšej hodine. Najlepšie práce budú ohodnotené známkou a prečítajú sa na nasledujúcej hodine.

Vypracovala: A.Virdzeková

03. Slovenská republika 1939 – 1945, druhá časť. Deportácie do táborov smrti

GARDISTA

Žid ostane len Židom

Niekoľko číslic o krstení Židov - Vysťahovaním všetkých Židov zo Slovenska zbavujeme sa zhubného vplyvu Židovstva a pomáhamo tak budovať novú Európu

Bratislava, 28. marca

Veľký počet Židov bol nájdený v súkromných sanatóriách ba dokonca i v nemocniciach. Osobitné komisie lekárske, nariadené ministrom vnútra urobili kontrolu a všetkých týchto Židov a Židovky odovzdali orgánom, ktorým je sverené transportovanie. Proti previnilcom sa zaviedlo trestné pokračovanie a niektorí sú už v Ilave.

Dalej môžeme uviesť aj niektoré presné číslice o krstení Židov. Tak napríklad v Bratislave evanjelický farár Dr. Jurkovič pokrstil 162 Židov, evanjelický farár Dr. Adamich 34 Židov. Okrem toho pripravili 117 ďalších na pokrstenie, ale nemali ich už kedy pokrstiť. V rím.-kat. kostole na Kapitulskej ulici v Bratislave, boli pokrstení 4 Židia, v rím.-kat. kostole na Hurbánovom námestí 6 Židov. V Nitre na kalvínsku vieru pokrstili 111 Židov. V Trnave na katolícku vieru 1 a na evanjelickú 22 Židov. Okrem toho v Púdericiach bolo pokrstených 8 Židov. V Levoči pokrstili 10 Židov na katolíkov, v Novom Meste 1 Žida na evanjelickú vieru a 6 na katolícku vieru. V Podbieli v Orave 2 Židov na katolíkov, v Dolnom Kubíne 7 Židov na evanjelikov a v Horných Zeleniciach 27 Židov na katolíkov. V Poprade pokrstili 8 Židov na evanjelikov, 1 na katolíka.

Takto podľa posledných informácií do 21. marca bolo pokrstených 568 Židov. Takéto krstenie bolo aj v Zemanských Kostolnoch, kde pokrstili 10 Židov z Prievidze a okrem toho 5 ďalších odinakiaľ. V Lažanoch pokrstili 9 Židov na evanjelikov. Takto krstili aj v Tomášovciach, v Senici, Slovenskom Pravne, v Príbovciach, Medzlaborciach, vo Velišnej, v Dlhej, v Snine, v Kostolnom na Štrbe, Matejovciach, vo Veľkej Bytči, v Horných Ozorovciach atď. Je zaujímavé, že rapídne vzrástol aj počet sobášov medzi Židmi, lebo sa rozšírilo, že len slobodné budú musieť ísť na roboty. V Novom Meste v prvej polovici marca bolo vyše 80 židovských cirkevných sobášov.

K tomuto ešte možno dodať, že od 25. marca každý deň odchodí do pracovných táborov tisíc Židov. Dodnes takto odišlo asi 4000 Židov. Tieto transporty odchodia v najväčšom poriadku a bez ťažkostí. Transporty a strediská sú pod dozorom gardistov, ktorí sa o ne vzorne starajú. Je veľmi dobre postarané o zdravotnú stránku, o zásobovanie a iné takéto záležitosti, takže tu vôbec nemožno hovoriť o tom, že by sa so Židmi nejako príkro a už tobôž nie neľudsky zaobchádzalo.

V
v an
slave
nom
»Nem
Astu
pova
plný
reier

Prílohy: dobová propaganda.

03. Slovenská republika 1939 – 1945, druhá časť. Deportácie do táborov smrti

40
hat.

Slovenská politika

Ročník XXIII. Žilina, v sobotu 28. marca 1942. Číslo 71.

Dokončené a nevyhnutelné riešenie židovskej otázky na Slovensku

Už bol spravený prvý krok na vysťahovanie Židov

zo Slovenska — Prvé transporty Židov na práce do budúcej ich vlasti už odchádzajú — Deje sa všetko podľa zákonov — Vysťahovanie bude v danom čase úplné

Celá slovenská verejnosť iste s najväčším uľahčením prijme dnešnú zvesť o tom, že v týchto dňoch spravili už prvý krok na vysťahovanie Židov zo Slovenska, čo predstavuje jediný a ozaj nevyhnutný spôsob na vyriešenie židovskej otázky na Slovensku. Po takomto kroku volala už od vyhlásenia slovenskej samostatnosti celá naša pospolitosť a k takémuto riešeniu židovskej otázky pracovali všetci naši vedúci činitelia. Od niekoľkých dní idú už transporty s práce schopnými Židmi a

Pre nás najdôležitejšie je konštatovať, že vylúčenie židovského živlu zo slovenského života nielen že nebude Slovákom na škodu, ale len na osobu a to tak v hospodárskom, ako aj v kultúrnom a politickom ohľade.

Ostaneme medzi sebou, osvieťme sa a zmúdrejme, lebo bol to vždy Žid, ktorý nás demoralizoval, do chudoby tlačil a posledne ohrozoval aj našu štátnosť.

Minister Mach k židovskej otázke na Slovensku

V súvislosti s rozličnými rečami o na začiatku riešila tak, ako to chceli

Židov, lekárske komisie však konajú práve prísne prehliadky a zmaria takéto obchádzanie nariadení.

Zaujímavý je prípad hromadného krštenia Židov. Ti Židia, ktorí sa dali pokrstiť, pôjdu medzi prvými von. Kto je podľa židovského kádexu Žid, na toho sa vzťahujú naše predpisy.

Minister dal prítomným zástupcom tlače k dispozícii zoznam hromadne pokrstených Židov. Ak sme my prikrčili už pred ukončením vojny k tejto akcii — pokračoval minister

še, nebudú v nijakom smere ťažkosť, ale v najväčšom súlade uskutočnime túžbu a vôľu všetkých veľkých postáv slovenských dejín a tým uskutočnime súčasne podmienky nenahatého rozvoja slovenského štátu.

Pokiaľ ide o prekrstených Židov, môžu žiť ako kresťania kresťanským spôsobom i tam, kde sa dostanú. Vyše 800 tisíc Slovákov muselo sa svojho času vysťahovať do Ameriky, a to vinnou Židov. Slováci museli si tam vystavať kostoly a sami sa zariadovať. Tak sa stalo takmer s polovicou slovenského národa. Najväčšiu katastrofu, do ktorej by sa málo ľudstvo dostalo víťazstvom boľševizmu, pripravilo Židovstvo. Každý európsky národ, ba takmer každá rodina v Európe už priniesla veľké obete, ktoré zachránili a vykúpili kultúrnou Európou. A keď každá rodina to pocítila, keď najcenejší, najdrahší z národov Európy museli svoje životy obetovať, vtedy muselo by byť neslýchanou surovosťou práve otázke židovskej odvolávať sa na ľudské city v tom smysle, aby židovstvo zostalo nedotknuté. Cel tento boj nemal by smyslu. Všetky tie obete boli by márne, keby židovstvo úplne a definitívne neodstránilo z tela európskych národov. Keby zvíťazili boľševici, keby sa dostali k moci Židia, keby našim

Prílohy: dobová propaganda.

03. Slovenská republika 1939 – 1945, druhá časť. Deportácie do táborov smrti

GARDISTA

Židovské figle nepomáhajú

Židia musia odísť!

Bratislava, 1. apríla.

Ako o tom na stípcoch Gardistu referujeme, transporty Židov odchodia pravidelne každý deň. V každom transporte je po 1000 Židov, o ktorých je s každej stránky postarané. Netrpia ani zdravotne, ani čo sa týka zásobovania.

Včera sme už oznámili niektoré prípady obchádzania týchto nových opatrení, zavinené mäkkosťou, poddajnosťou alebo nedôslednosťou niektorých úradných činiteľov. No sú to iba výnimky. Ide len o troch-štyroch ľudí, ktorí v tejto veci na svojom mieste zlyhali. Bolo treba urobiť zmeny vo vedení niektorých okresných úradov. Nový okresný náčelník prichádza do Michaloviec, Piešťan, Ban. Štiavnice. V tejto súvislosti sú zmeny aj vo vedení okresu stropkovského, myjavského a novobanského. Zmeny bolo treba urobiť preto, lebo kompetentní činitelia vynechávali z pripravených už transportov príliš veľký počet Židov a Židoviek, chcúc ich podržať na Slovensku pod rozličnými titulmi, najmä ako rodinných príslušníkov funkcionárov Ústredne Židov. Tak chceli ponechať pod titulom „syna správcu rituálnej kuchyne ÚŽ“ Arona Goldsteina, tak mal ostať „otec“ úradníčky ÚŽ Jolany Grossovej, „vedúci rituálneho podniku v Nitre“ Abrahám Rézműves, „syn člena odbočky predstavenstva ÚŽ“ Šalomo Lipu vo Veľkej Bytči a pod. Pod takými titulmi usilovali sa vyslobodiť zo strediska, kde už boli zaradení do transportov, niekoľko sto Židov.

Iný spôsob, ako sa Židia chceli zachrániť bol ten, že sa hlásili za štátnych príslušníkov maďarských. Falošovali dokonca dokumenty, pomáhali si rozličnými pomocnými osvedčeniami atď., len aby nemuseli odísť. Doplatili však na jeden i na druhý spôsob zachránny, lebo teraz musia odísť ako trestanci.

K najostrejšiemu zakročeniu v tomto ohľade došlo v Michalovciach vírou tamojšieho okr. náčelníka Velgosa, ktorý musel byť hneď odstránený. Na jeho miesto

prišiel už nový okresný náčelník, u ktorého je istota, že svoje povinnosti splní. V Michalovciach bola v tejto veci aj úradná komisia, ktorá tamojšie nedostatky v týchto opatreniach hneď aj vyšetrila a odstránila.

Odžidovčenie Šarišsko-zemplínskej župy

Konečné riešenie židovskej otázky v Šarišsko-zemplínskej župe v podobe odtransportovania slobodných Židoviek a z hospodárskeho procesu odstránených Židov, pokračuje podľa plánu. Podľa doterajších záznamov bezpečnostné orgány za spolupráce gardistov, odtransportovali zo Šarišsko-zemplínskej župy takmer 3000 Židov a Židoviek do pracovných stredísk. Odžidovčenie našej najvýchodnejšej župy prejavuje sa blahodarne navonok. Platí to menovite o Prešove a Michalovciach, ktoré boli Židovstvom priamo zaplavené. Obidve mestá sa zpod tejto záplavy Židov očividne očišťujú terajším riešením a ich ulice dostávajú svoj opravdivý slovenský ráz bez Židov.

Pravda, toto riešenie nepáči sa Židom, ktorí všelijakými figľami a machináciami snažia sa vyhnúť odtransportovaniu do pracovných stredísk. Tak v michalovskej nemocnici nechalo sa za 1 deň operovať na zánet slepého čreva 15 najbohatších slobodných Židoviek, hoci v minulosti taký počet operácií nebol zaznamenaný ani za rok. Figel' neušiel pozornosti žandárstvu a okr. lekárovi, takže na ich zákrok všetky operované Židovky sú zaistené a po uzdravení pôjdu na príslušné miesto — do pracovných stredísk.

Žid Henrich Klein v Sečovciach skryl sa pred bezpečnostnými orgánmi do debny s múkou. Ale ani toto maskovanie mu nepomohlo, lebo z múky musel ísť do pracovného strediska. Takými a podobnými figľami Židia chcu obchádzať terajšie riešenie židovskej otázky. Nepomáha im to však, lebo gardistické Slovensko je na stráži a dôsledne uskutočňuje očistu nášho života od židovskej plagy.

Nový taliansky vyslanec v Bratislave

Bratislava, 1. apríla

Koniec stykov so Židmi

Bratislava, 1. apríla
Štátobezpečné orgány zalisty a dodaly do Ilavy lekárnička z Prievidze Poteca a sta-

Prílohy: dobová propaganda.

03. Slovenská republika 1939 – 1945, druhá časť. Deportácie do táborov smrti

Poprade pokrstili 8 Židov na evanjelikov, 1 na katolíka.

jako príkro a už tobôž nie neľudsky zachádzalo.

Koniec židovským machlom

V rozhovore s novinármi, ktorý sme vo včerašom čísle priniesli a o ktorom sa zmienila i väčšina zahraničných novín, hlavný veliteľ HG Mach odmietol medzi iným aj zlomyseľné zprávy o tom, ako by sa vysťahovanie Židov bolo nanútilo do zahraničia. Hovoril podrobne o tom, koľko námahy stálo slovenských činiteľov, čo všetko museli podniknúť, aby pre toto vysťahovanie pripravili pôdu, aby ho uskutočnili bez otrasov a aby našli aj vhodné miesto pre nové osídlenie Židov. Boly to opätovné cesty, rozhovory, intervencie, rokovania a pod., kým sa táto slovenská vôľa cohla stať skutkom.

Nepriateľská propaganda rozširovala zprávy a keď u nás poukazoval^o sa na to, že Židia neboli úplne vysťahovaní ani z jedného štátu, dokonca ani z Nemecka, tu načim konštatovať a zdôrazniť, že týmto padá dôkaz, ako by sme vysťahovanie Židovstva robili na cudzí nátlak. Áno, Slovensko robí len to, čo mu okolnosti dovoľujú, načo je už chvalabohu schopné a načo sa Slováci v duchu pripravovali už od dávnych čias. Je to len dôkaz, že u nás nejde o nijaké napodobňovanie, že vieme, čo chceme a že za tým aj dôsledne ideme. Uvádzať Nemecko do súvislosti s nami je smiešne. Nemcov je 90 miliónov, kým nás tu na Slovensku len dva a pol a tak teda, čo Nemci znesú, to my by sme jednoducho neznesli. A preto tým viac a tým prv musí sa uskutočniť úplné odstránenie Židovstva.

Ináče na Slovensku ešte vždy badať zhubný vplyv Židovstva. Treba si len všimnúť toho, čo sa dialo v poslednom čase: úžasné ho korumpovanie duší a demoralizácie, zavinených prítomnosťou dobre situovaných

Židov, z ktorých skoro každý mal u nás nejakého ochráncu. Co tu vystrájali už v arizovaných podnikoch, ako znemožňovali očistu hospodárskeho života od židovských metód o tom hlavný veliteľ HG Mach uviedol dôkazmi podopreté skutočnosťami. A ešte presvedčivejšie boly dôkazy o rozličných sabotážnych akciách, pripravovaných Židmi, o čiernych vysielacích, o rafinovane vymýšľaných a šírených zprávkach suškej propagandy ako aj o iných takýchto veciach, ktorými sa u nás mal šíriť rozvrat. Prírodzene, že všetky tieto dôvody bolo treba náležite uvážiť a pod ich tlakom celú túto otázku čím prv a p^o gardisticky vyriešiť.

Svojho času hovorilo sa u nás veľa o tom, že nám samostatnosť nanútili, hoci ona — ako je to zrejme z dlhého nášho zápasu — bola cieľom nášho boja. A takým istým cieľom bolo vyradenie Židovstva z nášho života. Veď o to sa usilovali mnohé a mnohé slovenské pokolenia. Sme presvedčení a vieme o tom, že okrem nepatrných výnimiek, s týmto gardistickým stanoviskom hlavného veliteľa Macha súhlasí nielen celá Garda, ale i veľikánska väčšina národa, naše národnostné skupiny: nemecká i maďarská a taktiež naši priatelia v zahraničí, čo sa už prejavilo aj v tlači. Darmo niekto hovorí, že to škodí našej dobrej povesti. Možno u tých, ktorí by nás najradšej videli zahynúť v pazúroch Židov. Ale na týchto nám nezáleží. Robíme to síce pre seba, no vieme, že tým poslúžime aj novej Európe. Hľadíme do budúcnosti, zbavujeme sa starých plíag a kto toto naše úsilie nezaujate pozoruje, môže ho len schváliť.